

MARITIME ARCHAEOLOGY AND HERITAGE AFLOAT UNIT OF THE VIOE: STATE OF AFFAIRS

Marnix Pieters¹, Ine Demerre², Tom Lenaerts¹ en Inge Zeebroek¹

¹ Maritime Archaeology and Heritage Afloat Unit of the Flemish Heritage Institute (VIOE)
Koning Albert-II laan 19 bus 5, B-1210 Brussel, Belgium
E-mail: marnix.pieters@rwo.vlaanderen.be

² Maritime Archaeology and Heritage Afloat Unit of the Flemish Heritage Institute (VIOE)
c./o. Provincial Museum Walraversijde, Province of West Flanders, Nieuwpoortsesteenweg
636, B-8400 Oostende, Belgium

In the summer of 2003 the then IAP (Archaeological Heritage Institute) started studying a new research area: maritime archaeology. Until that time this internationally highly regarded research area had not been given any structural attention in Flanders and Belgium in spite of the considerable interest of numerous individuals and individual organisations. This lack of attention from the government was to a large extent due to the complexity of the division of competence over the part of the North Sea bordering Belgium as well as the lack of financial means available to organisations responsible for archaeological heritage. The territorial competence over the part of the North Sea bordering Belgium lies with the federal government while the competence over archaeological heritage lies with the regions, and the already scarce means available for archaeology did not make it possible to undertake significant initiatives at sea until then. As the rest of this contribution will demonstrate, the situation has changed considerably in the mean time.

In order to eliminate the issue of competence attempts were made to conclude mutual agreements between the different governments, which was realised in 2004 in the form of a cooperation agreement between the federal government and the Flemish Region whereby the Flemish Region and more in particular the IAP, at that time already converted into the VIOE (Flemish Heritage Institute), were recognised as the preferred partner of the federal government with regard to maritime archaeological heritage research. Among other things, this cooperation agreement stipulated that the Flemish Region had to realise a first database within 18 months after conclusion of the agreement from which the competent federal minister would be able to select a number of wrecks to be protected. In the mean time this database and the corresponding website have been completed and made accessible via the Internet since the end of April at the following address: www.maritieme-archeologie.be. This database, available in four languages, was realised by Aaxis-Belgium nv by order of the VIOE in close collaboration with the province of West Flanders, the Coastal Division of the Agency for Maritime Services and Coast and the VLIZ (Flanders Marine Institute). The protection of the first wrecks will probably be realised by the federal government in the second half of 2006.

In the mean time the scope of the Maritime Archaeology cell was broadened in autumn 2005 to include the heritage afloat, as a result of which the cell was renamed the Maritime Archaeology and Heritage Afloat unit at the end of 2005. These closely related themes can now also be approached in an integral manner.

At the same time considerable efforts were made to substantially expand the public support for this type of heritage, e.g. by organising regular exhibitions on maritime archaeological themes in the Provincial Museum of Walraversijde, by conducting an archaeology workshop for divers in spring 2005, by organising lectures and by participating in important maritime events such as Ostend at Anchor, the Fishery Festival in Ostend and the Belgian Boat Show, to name only a few.

In the mean time the situation has evolved even further in the right direction, so that it will be possible to actually start active maritime archaeological heritage research in the Belgian territorial waters as from the summer of 2006. This is especially made possible by the facilities provided by the VLIZ (dedicated platform for underwater recording) and by the Coastal Division of the Agency for Maritime Services and Coast (dedicated platform for high-quality multi-beam recordings).

CEL MARITIEME ARCHEOLOGIE EN VAREND ERFGOED VIOE: STAND VAN ZAKEN

Marnix Pieters¹, Ine Demerre², Tom Lenaerts¹ en Inge Zeebroek¹

¹ Cel maritieme archeologie en varend erfgoed, Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE), Koning Albert-II laan 19 bus 5, B-1210 Brussel, België
E-mail: marnix.pieters@rwo.vlaanderen.be

² Cel maritieme archeologie en varend erfgoed, Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE), p/a Provinciaal Museum Walraversijde, Nieuwpoortsesteenweg 636, B-8400 Oostende, België

In de zomer van 2003 werd in de schoot van wat toen nog het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium (IAP) heette een nieuw wetenschappelijk onderzoeksterrein aangesneden: de maritieme archeologie. Tot dan toe was voor dit internationaal hoog aangeschreven onderzoeksveld in Vlaanderen/België niet de minste structurele aandacht, ondanks de grote belangstelling van heel wat particulieren en privéorganisaties. Dit gebrek aan aandacht vanwege de overheid was in belangrijke mate te wijten aan de complexiteit van de bevoegdheidsverdeling over het aan België grenzende deel van de Noordzee, evenals aan het gebrek aan financiële mogelijkheden bij de voor archeologisch erfgoed verantwoordelijke instellingen. De territoriale bevoegdheid over de aan België grenzende Noordzee is een federale materie, terwijl de bevoegdheid over archeologisch erfgoed bij de gewesten is ondergebracht. De al te schaarse voor de archeologie beschikbare middelen lieten niet toe om zinvol initiatief op zee te ontplooiën. Ondertussen is zoals het vervolg van deze bijdrage aantoonde, de situatie grondig gewijzigd; dat willen we in deze bijdrage toch aantonen.

Om de bevoegdheidsonduidelijkheid zo snel mogelijk uit de weg te ruimen werd geijverd om tussen de verschillende beleidsniveaus duidelijke afspraken te maken, wat in oktober 2004 werd gerealiseerd onder de vorm van een samenwerkingsakkoord afgesloten tussen de federale overheid en het Vlaamse Gewest. Daarbij werd het Vlaamse Gewest en met name het ondertussen tot het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE) omgevormde IAP erkend als de bevoorrechte partner van de federale overheid in relatie tot het onderzoek van maritiem archeologisch erfgoed. In dit samenwerkingsakkoord werd o.a. gestipuleerd dat door het Vlaamse gewest – binnen 18 maanden na het afsluiten van het akkoord – een eerste databank zou gerealiseerd worden waaruit de federale minister bevoegd voor Noordzeezaken enkele wrakken ter bescherming zou selecteren.

Ondertussen is deze databank een feit en is ze sinds eind april ook op het internet beschikbaar: www.maritieme-archeologie.be. Deze databank werd gerealiseerd door Aaxis-Belgium nv in opdracht van het VIOE (80%) en de provincie West-Vlaanderen (20%), in nauwe samenwerking met de afdeling Kust/Maritieme dienstverlening en het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ). De eerste beschermingen mogen wellicht in de 2de helft van 2006 verwacht worden.

In het najaar van 2005 werd de cel maritieme archeologie verruimd met het thema 'varend erfgoed' zodat sinds eind 2005 sprake is van de cel 'maritieme archeologie en varend erfgoed' waardoor deze nauw bij elkaar horende thema's nu ook geïntegreerd kunnen benaderd worden.

Het totale onderzoeksdomein van de cel omvat nu dus varend erfgoed; scheepswrakken in zee en aan land; alle op het water gerichte constructies zoals bruggen, sluizen of vuurtorens; maritieme nederzettingen en alle vondsten die in de zee gedaan kunnen worden, zoals bijvoorbeeld verloren ladingen of wrakken van vliegtuigen, boeien, ...

Tegelijkertijd werden ook heel wat inspanningen gericht op het in belangrijke mate verhogen van het draagvlak voor dit erfgoed, o.a. door het op geregelde tijdstippen opzetten van tentoonstellingen omtrent maritiem archeologische thema's en het organiseren van een 'workshop archeologie voor duikers' in het provinciaal museum Walraversijde te Oostende, door het organiseren van lezingen en door het participeren aan belangrijke maritieme evenementen zoals 'Oostende voor Anker' en de Visserijfeesten te Oostende of de Belgian Boatshow te Gent, om er slechts enkele te noemen.

Ondertussen is de situatie verder in de goede richting geëvolueerd zodat vanaf de zomer van 2006 ook kon worden gestart met het effectief uitvoeren van waardestellend onderzoek naar het maritiem archeologisch erfgoed in de Belgische territoriale wateren. Dit wordt vooral mogelijk gemaakt door de faciliteiten ter beschikking gesteld via het VLIZ (een geschikt platform met mogelijkheid tot het maken van onderwateropnames) en de afdeling Kust/Maritieme dienstverlening (een geschikt platform met mogelijkheid tot het maken van zeer kwaliteitsvolle multibeamopnames).